

Вісник Арбітражного суду України. 1999. № 3; Судовий розгляд справ про визнання договорів неукладеними. Постанова Вищого Господарського Суду України від 30.05.2000 р. № 04-1/232-4/8. Науково-практичний коментар рішень та постанов // Вісник господарського суду. 2001. № 2.

Маргарита Володимирівна Костерова – студентка II курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Маргарита Леонідівна Коханська** – викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В РАМКАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Відповідно до ч. 1 ст. 2 ЦПК України завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Відповідно до ч. 2 ст. 2 ЦПК України суд та учасники судового процесу зобов'язані керуватися завданням цивільного судочинства, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі.

Підходи до визначення мети та завдань судочинства в цілому залежать від періоду розвитку держави в історичній та соціально-політичній площині, етапів становлення демократичного суспільства. Так, завданнями цивільного судочинства за ЦПК України 1963 р. була охорона прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб, держави шляхом всебічного розгляду та вирішення цивільних справ у повній відповідності з чинним законодавством (ст. 2) (3).

Законом України від 15.12.1992 було замінено на охорону прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб, держави шляхом всебічного розгляду та вирішення цивільних справ у повній відповідності з чинним законодавством (5, с. 6).

У ЦПК України у редакції від 2004 р. як завдання цивільного судочинства визначений справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави (ст. 1) (4).

Вчені-процесуалісти зазначали, що виконання завдань цивільного судочинства можливе, якщо суд розглядає та вирішує справи із дотриманням цивільної процесуальної форми, правильно застосовує

норми матеріального права, незалежно оцінює докази, ухвалює законне та обгрунтоване рішення, коли суд не має прямої або побічної заінтересованості в результаті розгляду справи (2, с. 40).

Отже, за ЦПК України 2004 р. «захист» став метою цивільного судочинства, а завданням – справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ.

У межах предмету дослідження є необхідним встановлення співвідношення категорій «захист прав» та «розгляд і вирішення справ», що закріплюється чинним законодавством в рамках визначення мети та завдання судочинства.

Завдання ж цивільного судочинства обумовлює процесуальну сторону цивільного судочинства (1, с. 45). Завданням цивільного судочинства має бути «вирішення справи» (розв'язання правового спору чи припинення правового конфлікту), а матеріально-правовим наслідком (метою) такої процесуальної діяльності може бути «захист права». Є справедливою позиція, що розгляду та вирішення цивільних справ як завдання сучасного цивільного судочинства через відповідає основному призначенню правосуддя (1, с. 46).

В юридичній літературі поняття «вирішення спору», «розгляд справи», «захист права» досить часто не розмежовуються чи вживаються як тотожні, а іноді підміняють один одного, що не дозволяє однозначно визначити сутність досліджуваних категорій. Розгляд та вирішення справи не завжди тягне захист права чи ефективне поновлення в правах, а отже – визначає його результативність.

Завдання цивільного судочинства повинно реалізуватись незалежно від того, чи ухвалено рішення по суті позовних вимог. Разом із тим, чинне законодавство акцентує увагу на справедливому, своєчасному та неупередженому розгляді та вирішенні справ. Зважаючи на основні стандарти правосуддя та закріплені у чинному цивільному процесуальному законодавстві мету та завдання судочинства, можна стверджувати про нього як ціннісно-орієнтовану систему.

Таким чином, ефективність цивільного судочинства обумовлюється ефективністю захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави, вирішення справ чи окремих процесуальних питань, не пов'язаних із вирішенням спору про право, досягнення якої можливо шляхом виконання завдань судочинства, які є відображенням ціннісно-орієнтовного підходу до вирішення цивільних справ.

Література

1. Короед С. О. Охорона прав та вирішення цивільних справ як самостійні завдання цивільного судочинства в аспекті підвищення його ефективності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. Серія: Юриспруденція. Випуск 6-1. Том 2. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2013. С. 44-47.

2. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, Д. Д. Лупсеник та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. Харків : Харків юридичний, 2008. 925 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 липня 1963 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1501-06> (дата звернення: 12.09.2018)
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004, № 1618-IV (в редакції 03.08.2017 р.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20170803> (дата звернення: 23.11.2018)
5. Цивільний процесуальний кодекс: науково-практичний аналіз. 2-ге вид. К. : ВД «Дакор», 2014. 600 с.

Анна Сергіївна Марченко – студентка I курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Катерина Сергіївна Науменко – заступник директора – начальник відділу навчально-методичної роботи Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, доцент кафедри юридичних дисциплін, кандидат юридичних наук

ПРАВО ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Право власності є однією з основних категорій приватного права, яка багато століть привертає увагу цивілістів. Але особливого значення дослідження у цій галузі набувають в наш час, коли інформаційне суспільство висуває вимоги удосконалення юридичного захисту прав інтелектуальної власності. Це, в свою чергу, зумовлює доцільність пошуку нової парадигми права власності.

Право власності у розглядуваному періоді ще тільки починає складатися – у архаїчній латинській мові навіть не існувало загальновизнаних термінів для позначення юридичних інститутів посідання і власності. Більш того, не було чіткого розмежування цих двох інститутів. Лише поступово формується розуміння права власності як найбільш повного панування над річчю, що допускається цивільним правом (*dominium ex jure Quiritium*) (1).

Особа, що має таке право, може витребувати свою річ з чужого незаконного володіння будь-якої особи, подавши проти утримувача позов *rei vindicatio*. Крім того, власник вправі вимагати від будь-кого не перешкоджати у користуванні річчю. Для цього йому надавався *actio negatoria*. Очевидно, спочатку індивідуалізація власності мала місце тільки стосовно рухомих речей (*res mobiles*), тоді як земельні ділянки, капітальні будівлі тощо знаходились у власності родових союзів, а у окремих осіб могла бути лише в тимчасовому користуванні.